AUMJ Journal Alborz University of Medical Sciences
Alborz University of Medical Sciences Journal, Winter 2026, Vol. 15, No 1: 85- 93

Student-centered educational intervention to improve sexual health awareness and attitudes among those recovering from drug use in Karaj city

Nooshin Ghavidel[1]
Abas Asheri [2]
Homeira Ghofrani[3]
Sayedeh Fariba Abbasi[2]
Seyedeh Razieh Daryabari[4]
Somayeh Ghafarpoor[4]
Zohreh Mahmoodi[1*]

1- Social Determinants of health research center, Alborz University of Medical Sciences, Karaj, Iran
2- Charity Center of Guilds and Bazaars of Alborz Province, Karaj, Iran
3- Department of Basic science, International University Kosha, Tehran, Iran
4- Student Research Committee, Alborz University of Medical Sciences, Karaj, Iran.

* Corresponding Author:
zohrehmahmoodi2011@gmail.com

Abstract

Introduction: Addicts and individuals in recovery represent vulnerable populations in society. In this group, risky sexual behaviors and drug use are major predisposing factors for genital infections. This study aimed to evaluate a student-centered educational intervention designed to improve sexual health awareness and attitudes among individuals recovering from drug use in Karaj city.

Methods: This quasi-experimental study was conducted in the second half of 2024 on all individuals in recovery from public and private addiction treatment centers in Karaj who had been sober for at least one month (n = 54). Data were collected using two questionnaires on high-risk sexual behaviors (developed by Zarei, Khakbaz, and Karami), a researcher-made questionnaire assessing knowledge and attitudes regarding high-risk behaviors, and a demographic checklist. The intervention consisted of three 2-hour group sessions on sexual health and hygiene, delivered using lectures and question-and-answer discussions. Participants completed the questionnaires before and immediately after the intervention. Data were analyzed using SPSS with appropriate statistical tests. The study was approved by the Ethics Committee of Alborz University of Medical Sciences (IR.ABZUMS.REC.1403.289), and all participants provided informed consent. The study adhered to the principles of the Declaration of Helsinki.

Results: Among the participants, 53.7% were male, and the most commonly used substances were heroin (33.3%) and crystal meth (31.5%). High-risk sexual behaviors were reported by 70% of men and 16% of women. The mean increase in knowledge and attitude scores regarding high-risk sexual behaviors after the intervention was 11.11 ± 6.9, which was statistically significant ($p < 0.001$).

Conclusion: The student-centered educational intervention significantly improved awareness and attitudes toward risky sexual behaviors among individuals in recovery. These findings suggest that structured educational programs can effectively enhance knowledge and positively influence attitudes in this population.

Keywords: Substance-Related Disorders, Sexual Health, Health Knowledge, Attitudes, Practice, Addiction Treatment

How to cite this article: Ghavidel N, Asheri A, Abbasi S F, Daryabari S R, Ghafarpoor S, Ghofrani H et al. Student-centered educational intervention to improve sexual health awareness and attitudes among those recovering from drug use in Karaj city. Alborz University Medical Journal 2026; 15 (6): 85-93

.Copyright © 2026 The Authors. Published by Alborz University of Medical Sciences
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (https://creativecommons.org/licenses/by-.nc/4.0/). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited

[Downloaded from aums.abzums.ac.ir on 2026-11-10]

AUMJ Journal
Alborz University of Medical Sciences
نشریه دانشگاه علوم‌پزشکی البرز، زمستان ۱۴۰۴، دوره ۱۵، شماره ۱، صفحه‌های ۹۳-۸۵

مداخله آموزشی دانشجو محور در راستای ارتقا آگاهی و نگرش سلامت جنسی در بهبودیافتگان از مصرف مواد مخدر در شهر کرج

نوشین قویدل[۱]
عباس عاشوری[۲]
حمیرا غفرانی[۳]
سیده فریبا عباسی[۲]
سیده راضیه دریاباری[٤]
سمیه غفارپور[٤]
زهره محمودی[۱*]

چکیده

مقدمه: افراد معتاد و بهبودیافته از اعتیاد از گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه هستند. در این گروه از افراد داشتن رفتارهای جنسی پرخطر و استفاده از مواد مخدر از علل مستعدکننده عفونت‌های تناسلی هستند. مطالعه حاضر با هدف تأثیر آموزش سلامت جنسی دانشجو محور بر آگاهی و نگرش بهبودیافتگان از مصرف مواد مخدر نسبت به سلامت جنسی گرفته شد.

روش کار: این مطالعه به‌صورت نیمه‌تجربی در شش ماه دوم سال ۲۰۲٤ بر روی تمامی بهبودیافتگان مراکز ترک اعتیاد دولتی و خصوصی در شهر کرج که حداقل به مدت یک ماه از ترک آنها می‌گذشت (٥٤ نفر) انجام شد. اطلاعات با استفاده از دو پرسش‌نامه رفتارهای پر خطر جنسی توسط زارعی، خاکباز و کرمی و پرسش‌نامه محقق ساخته" آگاهی و نگرش درباره رفتارهای پرخطر" , و چک‌لیست مشخصات دموگرافیک جمع‌آوری شد. طی سه جلسه ۲ ساعته، آموزش سلامت و بهداشت جنسی، به افراد به‌صورت گروهی و به روش سخنرانی و پرسش‌وپاسخ ارائه شد. پرسش‌نامه‌ها قبل و بلافاصله بعد از مداخله به افراد داده شد تا تکمیل نمایند اطلاعات توسط نرم‌افزار Spss و آزمون‌های آماری تحلیل شد.

یافته‌ها: در مطالعه حاضر ۵۳,۷٪ بهبودیافتگان شرکت کننده در مطالعه مرد بودند و اکثریت افراد به ترتیب هروئین (۳۳/۳٪) و شیشه (۳۱/۵٪) مصرف می‌کردند. از نظر وضعیت رفتارهای پرخطر جنسی ۷۰٪ آقایان و ۱٦٪ خانم دارای رفتار پرخطر جنسی بودند.براساس نتایج مطالعه تفاوت میانگین نمره آگاهی – نگرش درباره رفتارهای پرخطر جنسی دردوگروه قبل و بعد از مداخله ٦/۹±۱۱/۱۱- و معنادار (p<۰/۰۰۱) بود.

نتیجه‌گیری: در مطالعه حاضر مداخله آموزشی توسط دانشجویان منجر به افزایش معنادار آگاهی و نگرش نسبت به رفتارهای پرخطر جنسی در گروه آموزش‌دیده شد. این یافته حاکی از آن است که برنامه‌های آموزشی ساختاریافته می‌توانند در تغییر نگرش و ارتقای دانش افراد بهبودیافته مؤثر باشند.

واژه‌های کلیدی: سلامت جنسی، آگاهی، نگرش، مواد مخدر

۱- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثربرسلامت دانشگاه علوم پزشکی البرز، کرج، ایران
۲-خیریه اصناف و بازاریان استان البرز، کرج ، ایران .
۳-دپارتمان علوم پایه دانشگاه بین المللی کوشا، تهران، ایران.
٤-کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی البرز، کرج. ایران

* نویسنده مسئول:
zohrehmahmoodi2011@gmail.com

[Downloaded from aums.abzums.ac.ir on 2026-11-10]

مقدمه

سلامت جنسی امروزه به صورت وسعت خوب‌زیستی جسمی، عاطفی، روانی و اجتماعی مرتبط با مسائل جنسی درک می‌شود (۱). اخیراً سلامت جنسی به جای جزئی از سلامت باروری، پایه‌گذار و شرط لازم برای دست‌یابی به سلامت باروری در نظر گرفته شده است و عبارت است از تمایل افراد با تمام گرایش‌های جنسی و هر زمینه‌ای برای روابط جنسی مطلوب را به رسمیت می‌شناسد و دغدغه‌های آن فراتر از باروری و تولید مثل، مواردی مانند ناتوانی و دیسفانکشن جنسی و خشونت جنسی را دربر می‌گیرد (۲). بسیاری از موانع موجود برای عدالت جنسیتی و توانمندسازی زنان، به نادیده گرفتن این حقوق مرتبط می‌شود؛ به همین دلیل چارچوب‌های پیشنهادی اخیر مبتنی بر حقوق بشر هستند (۳) .تحقق حقوق جنسی مردم در گروی در نظر قرار دادن هر دو جنبه تکنیکی و انسانی است (٤).حقوق باروری و جنسی از طریق حق دسترسی به اطلاعات و حق تصمیم‌گیری و انتخاب آگاهانه در زمینه سلامت باروری و جنسی فارغ از تبعیض و خشونت، سلامت باروری و جنسی افراد را تضمین می‌نماید (۵). با وجوداینکه تمایلا ت جنسی، ذاتی و غیرارادی می‌باشند، ولی باورهاو رفتارهای جنسی آموختنی هستند ؛بنابراین فعالیت‌های جنسی مشابه می‌تواند برای افراد مختلف معانی متفاوتی داشته باشد و حتی برای یک شخص از یک زمان به زمان دیگر تغییر می‌یابد .و همین امر لزوم اموزش سلامت جنسی را برای همه گروه‌ها بیان می‌کند (٦).

افراد معتاد و بهبودیافته از اعتیاد از گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه هستند. در این گروه از افراد داشتن رفتارهای جنسی پرخطر و استفاده از مواد مخدر از علل مستعدکننده عفونت‌های تناسلی هستند. با توجه به اینکه کنترل بیماری‌های منتقله از راه جنسی (STD) در حال حاضر به عنوان یک اولویت جهانی شناخته شده است، آموزش سلامت جنسی به این قشر آسیب‌پذیر جامعه بسیار بااهمیت است (۷).

در دو دهه گذشته، تلاش‌های چشمگیری در زمینه بهبود روش‌های یاددهی – یادگیری و ارزشیابی دانشجویان علوم پزشکی صورت‌گرفته است. بر اساس نظریه‌های جدید، یادگیری واقعی زمانی به وقوع می‌پیوندد که فراگیر نقش اصلی در فرایند آموزش داشته باشد. آموزش دانشجو محور موجب می‌شود تا فراگیران در فعالیت‌های آموزشی فعالانه شرکت نموده و نظرات و تجربیات خود را با دیگران در میان بگذارند. امروزه شکاف بین تئوری و عمل در بین رشته‌های علوم پزشکی یکی از معضلات حایز اهمیت است (۸).

آموزش دانشجومحور با تمرکز بر نیازها، علایق و توانمندی‌های فردی یادگیرندگان، به عنوان رویکردی مؤثر در ارتقای کیفیت یادگیری شناخته شده است. بر اساس پژوهش‌ها، این روش با افزایش مشارکت فعال دانشجویان در فرایند یادگیری، تقویت تفکر انتقادی و خود راهبری، منجر به درک عمیق‌تر مفاهیم و ماندگاری بیشتر دانش می‌شود (۹).

آموزش توسط دانشجویان گروه‌های پزشکی به عنوان یک راهبرد کلیدی در تقویت پاسخگویی اجتماعی نظام سلامت شناخته می‌شود. بر اساس مطالعات اخیر، مشارکت دانشجویان در برنامه‌های آموزشی جامعه‌نگر نه تنها باعث ارتقای سواد سلامت عمومی می‌شود، بلکه مهارت‌های حرفه‌ای و تعهد اجتماعی آنان را نیز بهبود می‌بخشد (۱۰). مطالعات نشان داده‌اند که دانشجویان پزشکی که در طرح‌های آموزش همگانی مشارکت دارند، درک عمیق‌تری از تعیین‌کننده‌های اجتماعی سلامت پیدا می‌کنند و تمایل بیشتری به خدمت در مناطق محروم پس از فارغ‌التحصیلی دارند (۱۱).

با توجه به مطالب بیان شده تصمیم به انجام مطالعه‌ای با هدف تأثیر مداخله آموزشی دانشجو محور در راستای ارتقا آگاهی و نگرش سلامت جنسی در بهبودیافتگان از مصرف مواد مخدر در شهر کرج گرفته شد.

روش بررسی

نوع مطالعه

این مطالعه به‌صورت نیمه‌تجربی (آزمون قبل و بعد از مداخله) در شش ماه دوم سال ۲۰۲٤ بر بهبودیافتگان از اعتیاد در شهر کرج انجام شد.

حجم نمونه و روش گردآوری اطلاعات

تمامی بهبودیافتگان مراکز ترک اعتیاد دولتی و خصوصی شهر کرج، در شش ماه دوم ۲۰۲٤ که حداقل به مدت یک ماه از ترک انها می گذشت، بصورت سرشماری جهت شرکت در طرح دعوت شدند(٥٤ نفر).

معیار ورود

افرادی که حداقل به مدت یک ماه هیچ‌گونه مصرف مواد نداشته باشند به‌عنوان بهبودیافتگان از اعتیاد در نظر گرفته می‌شوند

ایرانی بودن، توسط مرکز خیرین و کمپ‌های خصوصی و دولتی ترک اعتیاد شهر کرج معرفی شده باشند

معیار خروج

تکمیل ناقص پرسش‌نامه طوریکه ۱۰٪ پرسشنامه‌ها کامل نشده باشد، ابتلا به بیماری‌های روانی طبق گفته خود فرد که برپاسخ دهی آنها تاثیر بگذارد.

[Downloaded from aums.abzums.ac.ir on 2026-11-10]

اطلاعات با استفاده از دو پرسش‌نامه رفتارهای پر خطر جنسی توسط زارعی، خاکباز و کرمی (۱۲) (۲۰۱۰) و پرسش‌نامه محقق ساخته «آگاهی و نگرش درباره رفتارهای پرخطر»، و چک‌لیست مشخصات دموگرافیک جمع‌آوری شد.

۱-پرسشنامه رفتارهای پر خطر جنسی (RSBQ)

این پرسش‌نامه توسط زارعی، خاکباز و کرمی (۲۰۱۰) طراحی شده است. پرسش‌نامه مذکور دارای دو بخش اطلاعات دموگرافیک و رفتارهای پرخطر است که به‌صورت چهارگزینه‌ای و پنج‌گزینه‌ای طراحی شده است. مجموعه سؤالات مربوط به رفتارهای پرخطر جنسی ده سؤال است. نمره‌گذاری هشت سؤال اول به‌صورت مستقیم و از ٤-۰ و دو سؤال آخر به‌صورت معکوس و از ۳-۰ متغیر است و در مجموع نمره رفتارهای پرخطر شخص را تعیین می‌کند. به این معنا که هرچه نمره فرد بالاتر باشد میزان رفتارهای پرخطر جنسی او بیشتر است (۱۲). پرسش‌نامه در پژوهش چوکان سنبل و همکاران (۲۰۲۳) پایایی آن با روش الفای کرونباخ برای مقیاس ۰/۸۳ تعیین شد (۱۳). در مطالعه حاضر پایایی آن ۰/۸۷ تأیید قرار گرفت. بخش اطلاعات دموگرافیک شامل سن، جنس، شغل، سن شروع نزدیکی، تأهل، تحصیلات، نوع مواد مصرفی و نحوه مصرف موارد، انجام دادان تست پاپ‌اسمیر طی یکسان گذشته (برای خانم‌ها)

۲-پرسشنامه محقق ساخته « آگاهی و نگرش درباره رفتارهای پرخطر»

پرسش‌نامه مذکور به‌صورت محقق ساخته طراحی و روان‌سنجی (صوری و محتوی) شده است. جهت طراحی پرسش‌نامه با مرور متون و پرسش‌نامه‌های مرتبط، ابتدا سؤالات طراحی شدند سپس با استفاده از پنل متخصصین از رشته‌های بهداشت باروری و تعیین‌کننده‌های اجتماعی مؤثر بر سلامت (۷ نفر)، پرسش‌نامه‌ای با ۱۸ سؤال مربوط به آگاهی افراد از بیماری‌های منتقله از راه جنسی، راه‌های پیشگیری و انجام رفتارهای بهداشتی نادرست طراحی شد. جهت روایی صوری به ۱۵ نفر از افراد گروه هدف و جهت روایی محتوی به ۱۰ نفر از متخصصین بهداشت باروری داده شد. پایایی آن با ضریب الفای کرونباخ ۰/۸۳ موردتأیید قرار گرفت.

رویه اجرا

تمامی افراد بهبودیافته از اعتیاد که حداقل یک ماه از ترک آنها گذشته بود، با کمک خیرین (مرکز اصناف استان البرز) و مسئولین کمپ‌های خصوصی و دولتی ترک اعتیاد شهر کرج، جهت شرکت در کلاس‌های آموزشی دعوت شدند. پس از کسب مجوزهای لازم و دریافت کد اخلاق از دانشگاه علوم پزشکی البرز به شماره IR.ABZUMS.REC.١٤٠٣,٢٨٩ مطالعه خود را آغاز نمودیم. ابتدا اهداف مطالعه برای بهبودیافتگان بیان شد افرادی که تمایل به شرکت در مطالعه داشتند، وارد مطالعه شدند. پرسش‌نامه‌های مذکور قبل از مداخله در بین افراد پخش شد. در صورت داشتن سواد، پرسش‌نامه‌ها توسط خود فرد و در صورت نداشتن سواد توسط محققین و از طریق پرسش و پاسخ تکمیل شد. سپس طی سه جلسه ۲ ساعته آموزش به‌صورت سخنرانی و پرسش و پاسخ، اطلاعات مربوط به سلامت جنسی، توسط دانشجویان ارشد مشاوره در مامایی (٤ نفر) به افراد داده شد. به‌منظور یکسان‌سازی مداخله، دانشجویان قبل از شروع مطالعه آموزش‌های لازم را دریافت نموده بودند و برای هرکدام یک موضوع جهت سخنرانی تنظیم شده بود. در پایان سه هفته، پس از آخرین جلسه آموزش مجدداً پرسش‌نامه‌ها به افراد داده شد تا تکمیل نمایند. پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها اطلاعات وارد نرم‌افزار Spss شده و تحلیل با استفاده از آزمون تی زوج انجام شد.

یافته‌ها

اطلاعات تمامی بهبودیافتگان شش ماهه دوم ۲۰۲٤، ٥٤ نفر مورد تحلیل قرار گرفت. بر اساس نتایج بیش از نصف شرکت‌کنندگان مرد بودند (٥۳/۷٪) و ۲۷/۸ ٪ افراد بیکار و ۳۱/٥٪ شغل آزاد داشتند اکثریت مجرد بودند (٤۰/۷٪) و ٤۸/۱٪ نحوه استفاده از مواد را تزریق و ۲۷/۸٪ استعمال به‌صورت کشیدن را بیان نمودند (جدول ۱).

[Downloaded from aums.abzums.ac.ir on 2026-11-10]

جدول شماره ۱- بررسی وضعیت بین بهبودیافتگان شرکت کننده در مطالعه

متغیرها			فراوانی (درصد)	متغیر			فراوانی (درصد)	متغیر		فراوانی (درصد)
جنس	زن		۲٤(٤٤/٤)	تأهل	مجرد	مرد	۱۳(۲٤/۰۷)	نحوه مصرف مواد	تزریق	۲٦(٤۸/۱)
						زن	۱۰(۱۸/۵۱)			
	مرد		۳۰(۵۵/۵)		متأهل	مرد	۱۵(۲۷/۷۷)		خوردن	۱۲(۲۲/۲)
						زن	۲(۳/۷)			
					مطلقه	مرد	۲(۳/۷)		کشیدن	۱۵(۲۷/۸)
						زن	۱۲(۲۲/۲۲)			
شغل	بیکار	مرد	۱۲(۲۲/۲)	تحصیلات	راهنمایی و کمتر		۱٤(۲۵/۹)	مواد مصرفی	هروئین	۱۸(۳۳/۳)
		زن							تریاک	۳(۵/٦)
	خانه دار	زن	۱۲(۲۲/۲)		دبیرستان		۹(۱٦/۷)		کرک	۱۵(۲۷/۸)
		مرد								
	کارمند	مرد	۷(۲۱/٦۹)		دیپلم		۲٤(٤٤/٤)			
		زن							شیشه	۱۷(۳۱/۵)
	آزاد	مرد	۱۱(۲۰/۷۳)		لیسانس و بالاتر		٦(۱۱/۱)			
		زن								
سن شروع نزدیکی	<۱۸		۳۱(٦٦/۷)	انجام تست پاپ اسمیر طی یکسال گذشته	بله		۰			
	۲۰-۱۸		۱۸(۳۳/۳)		۲۰-۱۸		۱۸(۳۳/۳)			
	≥۲۱		۳(۵/٦)		خیر		۵۳(۹۸/۱)			
پاسخ نداده			۱							

بر اساس نتایج مطالعه از نظر وضعیت رفتارهای پرخطر ۷۰٪ مردان و ۱٦/۷٪ زنان دارای رفتار پرخطر بودند(جدول شماره ۲)

جدول شماره ۲- تعیین وضعیت رفتارهای پرخطر جنسی در بین بهبودیافتگان شرکت کننده در مطالعه

داشتن رفتار پرخطر		فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
مرد	بله	۳۸	۷۰/٤	۷۱/۷	۷۱/۷
	خیر	–	–	–	–
زن	بله	۹	۱٦/۷	۱۷	۸۸/۷
	خیر	٦	۱۱/۱	۱۱/۳	۱۰۰
کل		۵۳	۹۸/۱	۱۰۰	
پاسخ نداده		۱			

[Downloaded from aums.abzums.ac.ir on 2026-11-10]

براساس یافته‌ها میانگین آگاهی –نگرش درباره رفتارهای پرخطر قبل (۱/۱٤ ± ٥٦/۰۳) و بعد از مداخله (۱٥/٥±٦۷/٥) بین بهبودیافتگان تفاوت معناداری داشت و بیانگر تأثیر آموزش بر میزان آگاهی و نگرش شرکت کنندگان در مطالعه بود (جدول۳).

جدول شماره ۳- بررسی میانگین آگاهی – نگرش درباره رفتارهای پرخطر قبل و بعد از مداخله بین بهبودیافتگان شرکت کننده در مطالعه

	انحراف معیار±میانگین	تفاوت‌میانگین‌ها	t	df	sig	فاصله‌اطمینان
قبل از آموزش	۵۶/۱±۰۳/۱۴	−۱۱/۶±۱۱/۹	−۱۱/۶۲	۵۲	۰,۰۰	−۹/۱۹ − −۱۳/۰۳
بعد از آموزش	۶۷/۵±۱۵/۵					
آزمون تی زوج						

بحث

مهم‌ترین هدف آموزش در رشته‌های علوم پزشکی، توسعه و ایجاد صلاحیت بالینی، تربیت فارغ‌التحصیلانی موفق و توانمند در استفاده از آموخته‌ها و حل چالش‌های محیط واقعی انجام کار است. نادیده‌گرفتن این امر می‌تواند منجر به خطر رفتن نیرو و امکانات شده است (١٤).

هدف مطالعه حاضر تعیین تأثیر مداخله آموزشی دانشجو محور بر آگاهی و نگرش بهبودیافتگان از مصرف مواد مخدر نسبت به سلامت جنسی بود. یافته‌ها بیانگر تأثیر آموزش بر میزان آگاهی و نگرش شرکت کنندگان در مطالعه بود.

مطالعات تأثیر مثبت برنامه‌های آموزشی ساختاریافته را در ارتقای دانش و اصلاح نگرش‌های مرتبط با سلامت جنسی تأیید کرده‌اند. افزایش آگاهی می‌تواند به کاهش رفتارهای پرخطر منجر شود، چرا که افراد با درک بهتر از پیامدهای این رفتارها، تمایل بیشتری به اتخاذ تصمیم‌های آگاهانه و محافظت‌شده نشان می‌دهند (١٥).

نحوه برقراری ارتباط در اثربخشی و عملکرد گیرندگان خدمات تأثیر مستقیم دارد. شکاف در ارتباطات دلایل اصلی نارضایتی و عدم موفقیت در درمان بیماران در کشور است (١٦).

مداخلات آموزشی دانشجویان علوم پزشکی نقش تعیین‌کننده‌ای در تغییر رفتارهای مرتبط با سلامت ایفا می‌کنند. مطالعات اخیر نشان می‌دهد که حضور مستقیم دانشجویان در برنامه‌های ترویج سلامت، منجر به بهبود قابل توجه رفتارهای پیشگیرانه در جامعه می‌شود. به‌عنوان‌مثال، پژوهش منتشر شده گزارش کرد که مشارکت دانشجویان پزشکی در کمپین‌های آموزش خودمراقبتی، موجب افزایش انجام تست‌های غربالگری سرطان و کاهش مصرف سیگار در جمعیت هدف شده است ایشان دریافتند دانشجویان علوم پزشکی به‌عنوان سفیران سلامت می‌توانند با ایجاد اعتماد و ارتباط مؤثر، تغییرات رفتاری پایدار را در جامعه تسهیل کنند (١٧).

در مطالعه حاضر اکثریت بهبودیافتگان مجرد بودند، و اکثریت به ترتیب هروئین (۳۳/۳٪) و شیشه (۳۱/٥٪) مصرف می‌کردند، همچنین اکثریت افراد در سنین کمتر از ۱۸ سال فعالیت جنسی خود را شروع کردند. از نظر وضعیت رفتارهای پرخطر جنسی ۷۰٪ آقایان و ١٦٪ خانم دارای رفتار پرخطر جنسی بودند. بر اساس نتایج مطالعه تفاوت میانگین نمره آگاهی –نگرش درباره رفتارهای پرخطر جنسی در دو گروه قبل و بعد معنادار بوده به‌طوری که در گروه آموزش دیده میانگین نمره آگاهی – نگرش افزایش یافت و این بیانگر تأثیر آموزش است.

یافته‌های این مطالعه تصویری نگران‌کننده از وضعیت سلامت جنسی در میان افراد بهبودیافته از اعتیاد ارائه می‌دهد که نیازمند توجه فوری سیاست‌گذاران و ارائه‌دهندگان خدمات سلامت است (١٨). الگوی غالب تجرد در بین شرکت‌کنندگان همراه با مصرف بالای هروئین و شیشه نشان‌دهنده جمعیتی با آسیب‌پذیری مضاعف است. این یافته‌ها با پژوهش‌های بین‌المللی که ارتباط بین مصرف مواد محرک و رفتارهای پرخطر را نشان داده‌اند، همخوانی دارد(١٩). افراد مجرد احتمالا بدلیل نداشتن شبکه‌های حمایتی مناسب و قدرتمند در برابر مصرف مواد آسیب‌پذیرتر هستند(٢٠).

نکته هشداردهنده دیگر، شروع زودرس فعالیت جنسی در سنین زیر ۱۸ سال برای اکثریت شرکت‌کنندگان است این بافته خود عامل خطر مستقل برای ابتلا به عفونت‌های جنسی و رفتارهای پرخطر محسوب می‌شود (٢١). اختلاف فاحش در شیوع رفتارهای پرخطر جنسی بین مردان و زنان یکی از یافته‌های کلیدی این پژوهش است.این تفاوت می‌تواند

[Downloaded from aums.abzums.ac.ir on 2026-11-10]

ناشی از عوامل فرهنگی، اجتماعی و زیستی باشد که نیاز به بررسی‌های عمیق‌تر دارد با این حال، نقطه امیدوارکننده مطالعه، اثربخشی قابل توجه مداخله آموزشی در بهبود نمرات آگاهی و نگرش شرکت‌کنندگان بود. این تغییر معنادار آماری نشان می‌دهد که حتی مداخلات کوتاه‌مدت و هدفمند نیز می‌توانند تأثیرات مثبتی بر دانش و نگرش افراد داشته باشند (۲۲). مهارت برقراری ارتباط و اجتماعی شدن در گروه‌های علوم پزشکی بسیار با اهمیت و ارزشمند است و بر همین اساس می‌توان به جایگاه و نقش روش‌های آموزشی مبتنی بر جامعه به عنوان پاسخگویی اجتماعی تأکید کرد.

از مهم‌ترین نقاط قوت مطالعه حاضر مشارکت دانشجویان در جامعه، یادگیری تعاملی و پاسخگویی اجتماعی می‌تواند باشد. علی‌رغم وجود یافته‌های ارزشمند، این مطالعه محدودیت‌هایی دارد که باید در تفسیر نتایج در نظر گرفته شود. از جمله می‌توان به استفاده از روش خوداظهاری برای جمع‌آوری داده‌ها و عدم پیگیری بلندمدت شرکت‌کنندگان اشاره کرد پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده با روش‌های ترکیبی و دوره‌های پیگیری طولانی‌تر طراحی شوند تا بتوان اثربخشی مداخلات را بادقت بیشتری سنجید. با توجه به نتایج طرح و اصل پاسخگویی اجتماعی، پیشنهاد می‌شود از حضور دانشجویان تحصیلات تکمیلی و پزشکی استفاده شود.

نتیجه‌گیری

یافته‌های مطالعه بر ضرورت توجه ویژه به سلامت جنسی افراد بهبودیافته از اعتیاد تأکید دارد، همچنین نتایج نشان می‌دهند که ترکیبی از آموزش‌های هدفمند، می‌تواند به کاهش رفتارهای پرخطر و بهبود شاخص‌های سلامت جنسی در این جمعیت آسیب‌پذیر کمک کند که این امر مستلزم همکاری بین‌بخشی بین مراکز ترک اعتیاد، مراکز بهداشتی و نهادهای سیاست‌گذار است.

اعلان‌ها

تشکر و قدردانی: مطالعه حاضر با همکاری معاونت تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی البرز و مرکز خیریه اصناف استان البرز انجام شد بر همین اساس محققین بر خود واجب می‌دانند تا از مسئولین مربوطه و همچنین شرکت‌کننده در مطالعه قدردانی و تشکر نمایند.

حمایت مالی: این طرح با حمایت مالی معاونت تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی البرز و مرکز خیریه اصناف استان البرز انجام شده است.

تعارض منافع: نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافعی اعلام نکرده‌اند

ملاحظات اخلاقی: مقاله حاضر منتج از طرح با کد ۷۶۳۱-۸۸-۰-۰ و کد اخلاق IR.ABZUMS.REC.۱۴۰۳.۲۸۹ می باشد و افراد با آگاهی و رضایت کتبی در مطالعه شرکت نمودند.

استفاده از هوش مصنوعی: در نوشتن این مقاله از هوش مصنوعی کمکی گرفته نشده است.

مشارکت نویسندگان: نوشین قویدل: طراحی مطالعه، تهیه پیش‌نویس مقاله. عباس عاشوری: کمک در طرح ایده، کمک در جمع‌آوری اطلاعات. حمیرا غفرانی: کمک در جمع‌آوری اطلاعات. سیده فریبا عباسی: کمک در جمع‌آوری اطلاعات. سیده راضیه دریاباری: کمک در جمع‌آوری اطلاعات، ورود اطلاعات. سمیه غفارپور: کمک در جمع‌آوری اطلاعات، ورود اطلاعات. زهره محمودی: طراحی مطالعه، تحلیل داده، تفسیر نتایج، تهیه پیش‌نویس مقاله، نویسنده مسئول. تمامی نویسندگان مقاله بررسی و تأیید کردند.

[Downloaded from aums.abzums.ac.ir on 2026-11-10]

References

1. World Health Organization. Sexual health, human rights and the law. World Health Organization; 2015.
2. World Health Organization. Developing sexual health programmes: A framework for action. World Health Organization; 2010.
3. Janghorban R, Roudsari RL, Taghipour A, Abbasi M. Current status of sexual health and rights indicators in Iran: An overview. Iranian Red Crescent Medical Journal. 2015;17(6):e23731.
4. Tessema GA, Streak Gomersall J, Mahmood MA, Laurence CO. Factors determining quality of care in family planning services in Africa: a systematic review of mixed evidence. PLoS One. 2016;11(11):e0165627.
5. Carter A, Strnadová I, Watfern C, Pebdani R, Bateson D, Loblinzk J, et al. The sexual and reproductive health and rights of young people with intellectual disability: A scoping review. Sexuality Research and Social Policy. 2022;19(1):372-90.
6. Barati M, Soltanian A, Emdadi S, Zahiri B, Barzeghar N. Analyzing sexual health-related beliefs among couples in marriage based on the health belief model. Journal of education and communityhealth[Internt] 2014;1(1):36-45. Available from: https://sid.ir/paper/253559/en
7. Teimouri F, Karima N, Mansouri F, Rezaei M. Prevalence of sexually transmitted infections and high risk behaviors among women who have referred to a de-addiction center in Kermanshah. Journal of kermanshah university of medical sciences(Behbood) [Internet]. 2011;15:400-6. Available from: https://sid.ir/paper/20806/en
8. Aghapour S, Vakili M, Karbasi M, Badeli R. Comparison the effect of student-based group discussion and lecture methods teaching on midwifery student's learning level. Education Strategies in Medical Sciences. 2015;8(5):281-6.
9. Kerimbayev N, Umirzakova Z, Shadiev R, Jotsov V. A student-centered approach using modern technologies in distance learning: a systematic review of the literature. Smart Learning Environments. 2023;10(1):61. https://doi.org/10.1186/s40561-023-00280-8
10. Aljafri A, Abba P, Sedghi A, Conte A, Jerjes W. Evaluating the Impact of Community-Based Medical Education on Health Literacy and Patient Empowerment in Underserved Populations: A Pilot Cohort Study. Clinics and Practice. 2025;15(6):97. doi: 10.3390/clinpract15060097. PMID: 40558215; PMCID: PMC12191660.
11. Sandhu VK, Jose DM, Feldman CH. Underserved communities: enhancing care with graduate medical education. Rheumatic Disease Clinics. 2020;46(1):167-78. doi: 10.1016/j.rdc.2019.09.009. PMID: 31757283; PMCID: PMC8486350.
12. Zarei F, Khakbaz H, Karami H. The effectiveness of self-awareness skills training on reducing risky behaviors in relationships with the opposite sex in addicts. Quarterly Journal of Addiction Studies. 2010;4(15):63-70[Persian].
13. Chokan Sonbol FS, Rezaeian Faraji H, Abdollahi A. The relationship between attachment styles and high-risk sexual behavior: Investigating the moderating role of birth order and sexual abuse history in childhood. Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ). 2023;12(7):31-40.
14. Bagheri M, Mazloum S. Comparison of the effect of two educational methods of Jigsaw and feedback on the level of satisfaction of nursing and anesthesia students of Mashhad school of nursing and midwifery. Research in Medical Education. 2021;12(4):16-28.
15. OGHARAERUMI B. Influence of reproductive health education programmes and services on sexual behaviour among in-school adolescents in Delta State, Nigeria 2012.
16. Hassani H, Bagheri M, Ghorchian NG, Jafari P. Presenting a Model of Factors Affecting the Effectiveness of Communication in Students of Rafsanjan University of Medical Sciences in the Academic Year of 2018-2019: A Descriptive Study. 2021.

[Downloaded from aums.abzums.ac.ir on 2026-11-10]

17. Solhi M, Azar FEF, Abolghasemi J, Maheri M, Irandoost SF, Khalili S. The effect of educational intervention on health-promoting lifestyle: Intervention mapping approach. Journal of education and health promotion. 2020;9(1):196. . doi: 10.4103/jehp.jehp_768_19. PMID: 33062729; PMCID: PMC7530417
18. Edelman NL, Patel H, Glasper A, Bogen-Johnston L. Sexual health risks and health-seeking behaviours among substance-misusing women. Journal of advanced nursing. 2014;70(12):2861-70.
19. Mixson LS, Whitney BM, Jenkins WD, Stopka TJ, Korthuis PT, Drumright LN, et al. Behavioral and Health Outcome Differences by Heroin or Methamphetamine Preference Among People in Rural US Communities Who Use Both Substances. Substance Use: Research and Treatment. 2024;18:29768357241272374.
20. Islam MF, Guerrero M, Nguyen RL, Porcaro A, Cummings C, Stevens E, et al. The importance of social support in recovery populations: toward a multilevel understanding. Alcoholism treatment quarterly. 2023;41(2):222-36.
21. Reis LF, Surkan PJ, Atkins K, Garcia-Cerde R, Sanchez ZM. Risk factors for early sexual intercourse in adolescence: a systematic review of cohort studies. Child Psychiatry & Human Development. 2024;55(6):1677-90.
22. Pacini A, Brüggemann M, Flottmann M, Großschedl J, Schlüter K. Sustainability Education Through Green Facades: Effects of a Short-Term Intervention on Environmental Knowledge, Attitude, and Practices. Sustainability. 2025;17(6):2609.

[Downloaded from aums.abzums.ac.ir on 2026-11-10]